

Handläggare

Utredare Anders Bengtsson

Telefon +46522695323

anders.bengtsson@uddevalla.se

Remiss från Utbildningsdepartementet om Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Utredningen hade från början inriktning mot att förebygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tre tilläggsdirektiv har det ursprungliga syftet utvidgats med olika frågeställningar som handlar om att motverka alla former av brott inom skolväsendet och i samhället, det vill säga inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd.

I betänkandet – *Skolor mot brott SOU 2024:17* föreslås att skolväsendet involveras i ett arbete för att motverka brottsligheten och öka säkerheten inom skolan och i samhället i större utsträckning och mera systematiskt än i dag. I betänkandet föreslås en reglering av ett antal specifika skyldigheter i ett nytt kapitel i skollagen (2010:800) som innebär ett ansvar för säkerhetsarbete, som blir ett nytt ansvarsområde för skolväsendet.

Betänkandet innehåller följande förslag;

- En reglering av det brottsförebyggande arbetet i skolan
- Beredskap för allvarliga våldssituationer
- Tillträde till verksamhetens område
- En möjlighet att undersöka väskor och andra föremål
- En anmälningsskyldighet
- En ändring av läroplanerna

Inom barn- och utbildningsförvaltningen har förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen tagit del av betänkandet *Skolor mot brott SOU 2024:17* och ställer sig positiva till utredningens förslag till största del. Barn- och utbildningsförvaltningen framför synpunkter gällande begreppsbeskrivning, kompetensutveckling av personal, samverkan mellan myndigheter, rutiner avseende undersökning av väskor och andra föremål och hantering av polisanmälan som redovisas i tjänsteskrivelsen.

Beslutsunderlag

Barn- och utbildningsförvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-04-29

Remisshandlingar – Skolor mot brott, SOU 2024:17

2024-04-29

BUN/2024:402

Förslag till beslut

Barn och utbildningsnämnden beslutar

att godkänna remissen med medskick av de synpunkter som återfinns under rubrikerna *Barn och utbildningsförvaltningens bedömning* samt *Förvaltningens synpunkter och förslag* i förvaltningens tjänsteskrivelse.

Ärendebeskrivning

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Utredningen hade från början inriktning mot att förebygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tre tilläggsdirektiv har det ursprungliga syftet utvidgats med olika frågeställningar som handlar om att motverka alla former av brott inom skolväsendet och i samhället, det vill säga inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd. Utredningen har antagit namnet *Skolsäkerhetsutredningen*.

Sammanfattning av betänkandet.

I betänkandet - *Skolor mot brott SOU 2024:17* föreslås att huvudmän inom skolväsendet ska kartlägga brott inom skolverksamheten, analysera orsaker till förekomsten av problem som har identifierats för att kunna sätta in lämpliga åtgärder baserat på kunskap om effektiva metoder för att förebygga och förhindra brott. Kartläggningen och analysen ska dokumenteras i en lägesbild och de planerade åtgärderna i en åtgärdsplan. Som underlag för fortsatta ställningstaganden ska lägesbilden och åtgärdsplanen följas upp kontinuerligt.

I betänkandet föreslås att *Brottsförebyggande rådet (Brå)* och *Skolverket* får i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som beskriver såväl hur det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet kan bedrivas vid olika typer av förskole- och skolenheter och i förhållande till olika typer av problem som hur det kan integreras med annat arbete.

Utredningen föreslår vidare att *Skolverket*, *Socialstyrelsen*, *Brå* och *Polismyndigheten* ska ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett operativt stöd till skolor som visar sig vara särskilt brottsbelastade kan utformas och fungera. Stödet ska ha formen av en insatsgrupp med möjlighet till anpassning vad gäller sammansättning och kompetenser beroende på behoven i det enskilda fallet. Betänkandet framhäver även skolans viktiga roll i det brottsförebyggande arbetet, som en del i skolans grunduppdrag, för att förebygga att barn och unga utvecklar ett kriminellt beteende. Att barn och unga får en god skolanknytning och goda skolprestationer är skyddsfaktorer för att normbrytande beteende ska hindras samt att skolan tillsammans med andra myndigheter tidigt kan sätta in samordnade och träffsäkra insatser för att bryta negativ utveckling.

I betänkandet poängteras även att skolan är en central samverkanspart i det lokala brottsförebyggande arbetet, såväl på strategisk nivå som på individnivå. Utredningen utgår ifrån att skolor ingår som en del i enlighet med lagen om kommuners ansvar för

2024-04-29

BUN/2024:402

brottsförebyggande arbete. Utredningen föreslår vidare att det som minimum, i alla kommuner, bör finnas en färdig struktur för samverkan mellan åtminstone *skolan*, *socialtjänsten* och *Polismyndigheten* när det finns oro för att barn och unga ska begå allvarliga brott.

I betänkandet föreslås bestämmelser i skollagen som reglerar huvudmannens ansvar att se till att det på varje förskola och skolenhet finns en beredskapsplan för att hantera allvarliga våldssituationer. Det handlar om situationer där det krävs ett snabbt och korrekt agerande för att skydda barnen, eleverna och personalen från en pågående våldsutövning. En sådan beredskapsplan bör innehålla en plan för utrymning, inrymning, och utestängning. Planen bör även innehålla en identifiering av säkra tillflyktsplatser samt innefatta en tydlig rollfördelning mellan personalen. Utredningen föreslår att *Skolverket*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)* och *Polismyndigheten* får i uppdrag att ta fram en vägledning för arbetet.

Utredningen föreslår en bestämmelse i skollagen att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till förskole- och skolenheters område när verksamhet bedrivs. Avsikten är att värna om förskole- och skolenheternas område som en plats för verksamhet och att det åligger huvudmannen att vidta åtgärder för att se till att det efterföljs.

Vidare föreslår utredningen bestämmelser i skollagen som reglerar en möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål inom skolans område under vissa förutsättningar. Avsikten med förslaget är att förhindra och avskräcka att oönskade föremål förs in i skolan. Utredningen gör bedömningen att det är en godtagbar inskränkning av skyddet av kroppsvisitation mot bakgrund av skolans ansvar att förhindra allvarliga händelser samt för att kunna upprätthålla säkerheten i skolan. Ett beslut om undersökning av väskor och andra föremål inom skolans område ska fattas av rektor, ska vara generellt, samt avses en viss dag. Bestämmelsen är tillämplig i grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Krav på saklighet och att undersökningarna genomförs opartiskt och icke diskriminerande. *Skolverket* ges i uppdrag att, i samråd med *SPSM*, ta fram ett stödmaterial för tillämpningen av bestämmelsen, bland annat i frågor om utbildning för personal som ska genomföra undersökningar.

I betänkandet föreslås en bestämmelse i skollagen som reglerar skolans skyldighet att anmäla till *Polismyndigheten* när en elev kan misstänkas för brott i samband med skolans verksamhet. Om eleven som kan misstänkas är under straffmyndighetsåldern måste särskilt uppmärksammas om det finns förutsättningar att inleda en utredning om brottet med stöd av *31 § lagen (1964:167)* med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Saknas sådana förutsättningar måste övervägande skäl regelmässigt anses tala emot en polisanmälan. För elever som har uppnått straffmyndighetsåldern bör övervägande skäl mot en polisanmälan främst föreligga vid mer obetydlig eller bagatellartad brottslighet.

2024-04-29

BUN/2024:402

Slutligen föreslår utredningen att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de lagar och andra regler som gäller i samhället.

Barn- och utbildningsförvaltningens bedömning

Barn- och utbildningsförvaltningen instämmer med förslaget på förändringar i skollagen till största del. Förvaltningen välkomnar förändringarna och ser att förslaget ligger i linje med det arbete som påbörjats i förvaltningens verksamheter. Helhetsbedömningen är att bestämmelserna skulle ge tydligare och skarpare verktyg för huvudmannens och verksamhetsformernas fortsatta arbete. Det förebyggande arbetet får en tydlig förankring i skollagen och vikten av tydliga och gemensamma ordningsregler i skolan betonas vilket är positivt. Samhällets lagar och regler betonas och vikten av samarbete med andra myndigheter krävs.

Förvaltningens synpunkter och förslag

- Begreppet "skola" omnämns på flera ställen i utredningen. Lagstiftaren kan behöva förtydliga vad som menas med begreppet "skola" och vilka verksamhetsformer som avses i olika sammanhang, om det exempelvis endast är grundskola och gymnasieskola som avses eller om även förskola, förskoleklass, fritidshem och vuxenutbildningen innefattas.
- Att betänkandet "breddar" förskolans och skolans uppdrag att även inbegripa förebyggande arbete mot brott vilket inte överensstämmer med personalens kompetens och eller utbildning. Det finns en betydande risk för att lärare får göra mer socialt arbete som de varken har kompetens eller tid för, genom lagstiftningen. Det medför ökade krav på en snabb kompetensutveckling för all personal inom förskola och skola inom detta område.
- Ett förslag för att möjliggöra denna kompetensutveckling kring förebyggande arbete mot brott är stöd i form av statsbidrag att ansöka om för huvudmannen.
- Skapandet av en lättillgänglig struktur kring samverkan mellan myndigheter är positivt men det kommer troligtvis innebära ett stort uppdrag med utmaningar för såväl skolan, socialtjänsten och Polismyndigheten. Lagstiftaren kan behöva ta fram tydligare riktlinjer som beskriver hur samverkan ska gå till rent praktiskt. Det är emellertid positivt att det blir en skyldighet att samverka mellan ovan nämnda myndigheter.
- Ett förslag är att lagstiftaren arbetar vidare med att underlätta samverkansarbetet ytterligare mellan skolan, socialtjänsten och Polismyndigheten genom att se över sekretesslagstiftningen och lämna förslag på tänkbara lättnader i sekretessen som förs in som bestämmelser i skollagen.
- Det behövs ett förtydligande från lagstiftaren kring hur huvudmannen kan/får agera för att säkerställa att obehöriga inte får tillträde till förskolor, skolor och

2024-04-29

BUN/2024:402

fritidshem. Förvaltningen välkomnar också *Skolverkets* vägledning för hur arbetet med att begränsa obehöriga personers tillträde till dessa verksamheter ska gå till.

- Ett förtydligande från lagstiftaren behöver göras kring vilken personal som är tilltänkt att genomföra undersökning av väskor och andra föremål samt hur personalen får den utbildning som krävs. Förvaltningen tolkar inte skrivningen som att skolpersonal ska ha detta som arbetsuppgift utan att rektor kan besluta om att det ska kunna ske av särskilt utsedd personal på särskild dag och då särskilt föremål eftersöks.
- Den nya skrivningen kring anmälningsskyldighet ger en ökad tydlighet. Misstanke om brott ska anmälas till *Polismyndigheten*. Det är fortfarande *Polismyndigheten* som har i uppgift att avgöra om det är brott eller ej. Trots det efterfrågar förvaltningen några förtydliganden från lagstiftaren inom detta område.
- Ett förtydligande från lagstiftaren efterfrågas för när en kränkingsutredning är tillräcklig som åtgärd vid exempelvis ett slagsmål samt i vilket skede när både en kränkingsutredning och en polisanmälan ska genomföras, enligt förslaget, av rektor i förskolan, skolan eller fritidshemmet.
- Det finns flera tänkbara risker och konsekvenser med att lagstifta om polisanmälningar inom förskola, skola och fritidshem.
- Det finns en risk är att *Polismyndigheten* får många polisanmälningar på kort tid som myndigheten inte hinner utreda inom rimlig tid på grund av begränsade resurser på lokalnivå.
- En annan risk med förändrad lagstiftning är att hot och våld kan öka mot rektorer/personal som polisanmäler elever.
- Ett förslag på en alternativ arbetsmetod för att undvika ökat hot och våld mot rektorer/personal är att antingen huvudmannen, förskolan, skolan eller fritidshemmet gör en polisanmälan enligt skollagen om befarat brott och att inte rektorns/personalens namn anges i polisanmälan. Denna arbetsmetod prövas just nu av *Kriminalvården i västra Sverige* som har liknande utmaningar kring att personal som anmäler intagna blir utsatta/hotade vid anmälan.

Staffan Lindroos
Förvaltningschef

Anders Bengtsson
Utredare

Beslutet och underlaget ska skickas till
Förskolekontoret
Grundskolekontoret
Gymnasiekontoret
Vuxenutbildningen